

יום ליום

האמן לאנשים אודים.

המאבק על ליבו של מוישי

הוא נולד בוונצואלה, רק בכיתה ד' נכנס לראשונה בחייו לתלמוד תורה, וכשבגר הוא חזר ללמוד בישיבה. עד שהקורונה הגיעה ושיבשה את הכל

דמעות של אבא

האבא היה רב חשוב, שלא חסך מבנו דבר, טייל איתו ברחבי העולם והגיע יחד איתו למקומות הכי נידחים, אבל בשערי הכפר היה קשה לעצור את דמעותיו

קול מציון

את הקריירה המוזיקלית שלו הוא החל כבר בגיל שנתיים על השולחן המשפחתי, היה חבר במקהלות המפורסמות ביותר, הפך לחזן של מרן הגר"ע יוסף • החזן ציון יחזקאל מדבר על הקול

רוחות פלחמה

לראשי מדינות המערב לא היו אשליות. הם הבינו היטב את הכוונות ועם זאת, ניסו ברגעים האחרונים ממש להציל את העולם ממלחמה ארוכה והרסנית • בחזרה אל ימי השלום האחרונים בטרם פרצה מלחמת העולם השנייה

עזרת השחר

מעין שמר ועד בית קשת: כשדמעות המתפללים מרטיבות את מרצפות בתי הכנסת בקיבוצים • כבר עשרות שנים מחולל ראש ארגון 'איילת השחר' הרב שלמה רענן את המהפכה הרוחנית במקומות צייה ושפמה. עכשיו הוא מספר על ההתחלה, המאבקים, התחושות והסיפוק

עקרת שחר

חיים גפן

צילומים: באדיבות המרואיין

מעין שמר ועד בית קשת: כשדמעות המתפללים מרטיבות את מרצפות בתי הכנסת בקיבוצים • כבר עשרות שנים מחולל ראש ארגון 'איילת השחר' הרב שלמה רענן את המהפכה הרוחנית במקומות צייה ושממה. עכשיו הוא מספר על ההתחלה, המאבקים, התחושות והסיפוק

הוא צעד במשעולי הקיבוץ ומבטים חשדניים ננעצו בו, לא מבינים מה מעשיו של האולטרה-אורתודוקס בתוך אימפריית האפיקורסות הארצית. 'על כרחך שבא החרדי לחרד אותנו', צקצקו כמה קשישים בקול מוחספס שנשמע מאיים יותר מותמיד, כשהוא עובר דרך פלומת שפם עבה שכבר הספיקה להצהיב מקמצוץי טבק מעטשים.

לא היה צריך להיות מומחה במתמטיקה בשביל לעשות אחד ועוד אחד, כדי להסיק שמהו לא מסתדר בהשוואה בין התושבים עם השיער המאפיר והראש המקריח, לבין החרדי עם ה"שערות בפנים" והכיפה השחורה, וכל קשר בניהם אינו אלא מקרי בהחלט. 'מה לידידי בבית', רצו הקיבוצניקים לומר לו אלמלא לא היו רואים את הלה כאויב שחודר לטריטוריית חייהם ומבקש לשנות סדרי עולם.

ה"אורתודוקסי" היה חדור מטרה. הוא הילך בין השבילים שפעם ידעו ימים יפים יותר וחיפש בית כנסת בסביבה. ספק אם הוא האמין לעצמו, כי הלא אפילו אפליקציית הדרכים החכמה הייתה מאתחלת עצמה לכשהיה נכתב בה בית כנסת בקיבוץ בית קשת. מנוע החיפוש היה מסתובב ומסתובב, ומסתבר שעוד היה ממשיך להסתובב עד עצם היום. הכיצד ייתכן שיהיה בית כנסת בתוך מבצר התנועה הקומופוליטית, שלא נוסדה אלא להשכיחם תורתך ולמען ידעו דורותיהם כי אין בתי כנסת כי לא היו בתי כנסת, כך לפי חלום חייהם.

השעה הייתה צהרי היום שבאמצע הקיץ. השמש יצאה מנרתיקה וקפחה על הרחובות. אבל החרדי לא התייאש. מעבר לכביש הוא הבחין במשרדי מפעל תעשייה ובאדם אחד שעומד בכניסה. הוא הרים את קולו ופנה אליו ושאל: 'סליחה, יש כאן אולי בית כנסת,

עלילות השחר

או איפשהו בסביבה?! הלה סימן לו להתקרב כאינו שומע מרחוק, וכשהחרדי חצה את הכביש והתקרב אליו, הרים את קולו באמרו: אתה רואה את המשרד שעומד פה, כל הפיות פה מלאים דבר-אחר ואתה עוד שואל אותי על בית כנסת.

תפילה במשתלה

החרדי לא אמר נואש. הוא המשיך לבקר בקיבוץ פעם אחר פעם, בתקווה ליצור קשר עם התושבים. המבטים שנעצו בו, היו כאילו נחת מאטמוספירה אחרת, והאמרות שנשלחו אליו לא היו סימפטיות. תארו לעצמכם אדם שנכנס למכולת והמוכרת פוערת פיה לעומתו ואומרת לו בקול קפוא: 'אני לא מוכרת לחרדים'. מכעיס וכואב כאחד, אבל הוא לא כעס. יותר מכך, הוא דווקא כאב. כאב לו על המצב האנטי-דתי. על הבורות המוחלטת בכל מה שריח של יהדות עולה ממנו. והוא קיבל החלטה נחרצת: פה יקום בית כנסת, והתושבים הקיבוצניקים עוד יבואו אליו להתפלל בו.

"והנה היום, חמש שנים לאחר אותו ביקור, קם שם בית כנסת", מספר לי האיש שעל שמו נרשמה המהפכה הכמעט בלתי-תיאמן בקיבוצים הישראליים. "הבאנו לשם משפחה תורנית שבאה במטרה לדור בקיבוץ ולקרב את התושבים, והיא כל כך התקבלה שם עד שכיום היא כבר חלק מוועדת התרבות במקום. אמת, בהתחלה היה להם מאוד לא בנוח, אבל ההתאקלמות שלהם הייתה מהירה והם נטמעו בין חברי המושב. חמש שנים לקח לבית הכנסת להיבנות. תאר לעצמך שהילדים הקטנים שלהם מעולם לא ראו בית כנסת", מספר ל"יום ליום" על אחד מבתי הכנסת הראשונים שהוקמו על ידו בפלטפורמות הקיבוצים.

שמו של אותו "חרדי" או ה"אולטרה-אורתודוקס" למקרה שתהיתם, הוא הרב שלמה רענן. מי שהקים את אימפריית הקירוב הארצית 'איילת השחר' שחולשת נכון להיום על כמעט 200 ישובים, מושבים, קיבוצים ומצפים ברחבי הארץ במטרה להפריח את השממה הרוחנית וקוצרת הצלחות מעוררות השתאות.

כך דרכה של 'איילת השחר'. בתחילה הם יוצרים את הקשר הראשוני עם מעטפת היישובים והקיבוצים ומסבירים להם על ערכי היהדות והתפילות, קודם כל מסבירים. "אנחנו מעלים בפניהם את הרעיון שהתפילה היא אפשרית לכולם, לא מעט קהילות ומקומות נורא חששו בהתחלה ואפילו לא רצו לשמוע, אבל כשראינו שיש קומץ אנשים שכן התחברו יחד ורוצים לקיים תפילות בקהיליה, מיד בנינו להם מנין. הייתה פעם אחת שאחד הקיבוצים לא אפשר לנו לקיים תפילה בשטחו, ואנחנו שכרנו את המשתלה הסמוכה שהייתה אפילו ללא אוורור ושם התפללנו".

לא יכולים לחכות

מפעל הקירוב העונה לשם 'איילת השחר' התחיל עוד בתור קהילה בעיר נס ציונה, עד שרב הקהילה שם לב לתופעה מצערת. "בשנים הראשונות למדתי שיש עוד המון קהילות שלא יודעים מה היא תפילה ולא יודעים מהו ספר תורה וכאלו שאפילו לא יודעים לומר שמע ישראל. התחלנו עם רעיון לייסד תפילות יום כיפור במושבים וקיבוצים, ואחריהם המשכנו עם המועדים, ראש השנה וסוכות, כשממוצאי כיפור היינו מתחילים להיערך להקמת סוכות. בנינו בין ארבעים לחמישים סוכות באותם קיבוצים חילונים, לכל אותם אלו שהתפללו אתנו ביום כיפור.

מגיעים לכל חור. הרב רענן בטקס חנוכת בית הכנסת בקיבוץ שדה בוקר

הערצה חוצת מגורים. הרב רענן עם הראש"צ הגרש"מ עמאר

"מה שקרה פה בעצם, שבחלק מהמקומות עיניהם של התושבים היו כלות מלחכות עכשיו עד לשנה הבאה ששוב פעם נערוך מנינים ביום כיפור ונקים סוכות במועד, והחלטנו לשלוח משפחות דתיות וחרדיות לדור באותם מקומות ולסייע לתושבים בכל מה שקשור לדת ותורה. מדובר בבעלי משפחות תורנית שמוסרים נפש למען קירוב רחוקים. "כשראינו שאין לנו מענה לכל הדרישות מצד התושבים, הקמנו את פרויקט חברותא עם אלפי אנשים שלומדים יחד ובו משתתפים אנשים מרקעים שונים ומתלמיד חכמים ועד בעלי בתים. היום אפשר לומר בסיפוק ובביטחון מלא שאין ישוב, מושב, קיבוץ או מצפה שאין מישהו שלא לומד תורה שם. הרעיון כל כך הצליח שכמעט כל מוסדות הקירוב אימצו אותו לעצמם ועשו כמוהו" אומר הרב רענן בסיפוק.

זכות קיום

עיקר הפעילות של איילת השחר מתמקדת, כאמור, בהקמת בתי כנסיות במקומות שהתושבים עצמם לא חלמו שאי פעם יקום שם מבנה דת כלשהו. אימפריית הקירוב בנתה עד היום כבר למעלה מחמישים בתי כנסיות ועכשיו הם עומדים לפני חנוכת שני בתי כנסת. האחד בקיבוץ גבעת השלשה והשני בקיבוץ חלטון המשוויץ לתנועה הקונסרבטיבית. "מדובר בעסק לא פשוט אבל אנו מקווים לחנוך את שניהם בערב סוכות ואנחנו מקווים להביא אליהם את הציבור לפי מתווי הבריאות והתווים הנדרשים", אומר הרב רענן ליום.

עיקר בתי הכנסת שנבנו, היו כתוצאה מפניות התושבים עצמם למערכת ארגון הפעילים. "אתמול הייתי יחד עם הרב לאו במושב רועי שם חנכנו בית כנסת שהקמנו.

עלה השחר

ואם מצד ראשי
תנועת הקיבוצים
מקבל הרב
רענן הערכה,
על אחת כמה
ונכמה שההערכה
החרדית
והציבורית
לפועליה של
אימפריית
הקירוב 'איילת
השחר' חוצה
ערים ועדות.
הרב רענן מספר
ליום ליום על
עשרות ראשי
ישיבות נודעים
שהתקשרו אליו
במשך השנים
וביקשו להביע
את הערכתם
לפעילותו

דווקא ממרן הגרא"ל שטיינמן. "הוא נתן לי את הכח להבין שמדובר ברעיון צודק וצריך להתקדם אתו. יש היום עשרות אלפי אנשים שאמנם הם לא שומרים תורה ומצוות, אבל הם אוהבי תורה ומכבדי תורה לפחות. ההתעניינות והסקרנות רק הולכת ומתרבה. יש לנו נשים בקיבוצים שמספרים שאבא שלהם לא יכול היה לומר קדיש בבית העלמין כי הוועדה פשוט הייתה מעיפה את המשפחה מהקיבוץ, אבל כיום ב"ה התוצאה מהפעילות שלנו היא שהבן אומר קדיש על אביו בבית הכנסת בקיבוץ".

"לא אחת ולא שתיים ראינו כיצד אנשים שנלחמו בהקמת בתי כנסת וסדר יום יהודי, היו באים בשקט בשקט ומבקשים שאחרי המאה עשרים שלהם או של אביהם יאמרו קדיש בבית כנסת. יש אנשים שהם לא שומרי יום כיפור, לא אוכלים כשר ולא יודעים שום דבר ביהדות, אבל תמיד סייעו בכל הכוחות שיש להם בהקמת בית הכנסת, כי הם מבינים שבלי בית כנסת אין ישוב", מספר לנו הרב רענן תוך שהוא מצטט את מכתבו של הרב הראשי הראשון של ארץ ישראל, הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק, בו כתב שישוּב ללא בית כנסת הוא חשוב כעיר הנידחת. "הדפסתי את אותו מכתב וחילקתי אותו יחד עם חבילות מצות שהענקנו לתושבי קיבוץ עין חרוד" הידוע בשממה הרוחנית שבו.

כשאנחנו שואלים את הרב רענן כיצד טרם עורר עליו את חמתו של הנהלת התנועה הקיבוצית עם כל הפעילות הנמרצת של הקמת בתי כנסיות בקיבוצים, מתברר שלא רק שהם לא "כועסים" עליו, אלא אפילו משתתפים בטקסי חניכתם. "הם ביקשו ממני שכל בית כנסת שאני חונך, איידע אותם. הם רוצים לבוא,

באמצע האירוע עלה אחד התושבים לדבר ואמר: הסיבה שהקמנו את בית הכנסת במושב, היא מפאת הדוד מאמריקה. כשפעם אחת הוא שמע שאין לנו בית כנסת, הוא שאל אותנו, אם כך - למה צריך ישוב?! אותו תושב סיפר שהנזיפה העדינה העיקה עליו ואשתו פנתה לכל מי שאפשר במטרה להקים בית כנסת, עד שפנתה אליי ואמרתי לה בחגיגות שאני אבנה להם בית כנסת".

"יש ישובים שעדיין מפחדים" הוא מודה, "אבל קיבלנו הרבה משוּבים טובים מהרבה מקומות שהאוכלוסייה שלהם היא חילונית ממש. לא היה לנו מקום אחד אחרי שהכרנו שאמרו לנו תלכו מפה. כולם אחרי שהכירו אותנו הבינו שההיכרות ביננו מפרה. אולי לא תמיד הסכימו עם הדעות, אבל הם הבינו שמדובר בקשר טוב".

המחשבות של רבי יששכר

את הרעיון להקמת המוקד הארצי 'איילת השחר' קיבל הרב שלמה רענן ממורו ורבו ראש ישיבת 'שכר שכיר' הגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל. "הרעיון נוסד אצלי עוד מהראש ישיבה שהיה שולח ביום כיפור את הבחורים לישובים הסמוכים. הראש ישיבה עצמו השפיע על הרבה חלקים מהאוכלוסייה שם, והרבה מהם הם תלמידי תלמידיו. הוא עצמו היה בחרדת קודש מחודש אלול, אבל כל מחשבותיו היו למען התושבים הסמוכים עד כדי שהוא ממש היה טרוד מהם", הוא מספר.

הרעיון איפה, התבסס על מפעל חייו של ראש הישיבה הדרומי, אך הדחיפה והעידוד התקבלו

בפריסה ארצית. בטקס הכנסת ספר תורה באחד מיישובי הדרום, נראה מאחור שר הדתות לשעבר יעקב אביטן

נעדרות נשיקות אוהב. הגר"ד לאו מחבק ילד דתי במהלך חנוכה בית הכנסת בכפר יהושע

הם סימפטיים לרעיון והם בעצמם מבינים שישב ללא בית כנסת הוא לא ישוב".
ואם מצד ראשי תנועת הקיבוצים מקבל הרב רענן הערכה, על אחת כמה וכמה שההערכה החרדית והציבורית לפועליה של אימפריית הקירוב 'איילת השחר' חוצה ערים ועדות. הרב רענן מספר ליום ליום על עשרות ראשי ישיבות נודעים שהתקשרו אליו במשך השנים וביקשו להביע את הערכתם לפעילותו. 'הלוואי שהייתי יכול להיות אתך והלוואי שהיה לי חלק בפעליך' אמרו. למה באמת הם לא אתו, אולי עול התלמידים וטרדות הציבור הם אלו שמפריעים להם מלהפשיל שרוולם ולהיכנס לעובי הקורה.

בת קול יוצאת

עיקר המשאבים של המוקד מופעלים כעת להקמת ותפעול מניני התפילות בימים נוראיים במעטפת הקיבוצים והישובים, מה שקיים כבר עשרים וחמש שנים ברציפות. "אנחנו מביאים לשם את הכל. החל מסידורי תפילה, דרך 'קיטלים', ועד 'שמעק' טבק. כולל סעודה קודם כניסת הצום וסעודה לאחריה. כל אחד מביא את הפיוט שלו מבית אבא ואין פה משהו עדתי. כל אחד מנסה לפאר את התפילה ולרומם אותה, ואתה לא יודע איך אנשים שמחים לבוא לתפילות. אפילו הנשים דוחפות את ילדיהם להתפלל יחד אתנו" הוא מתרגש מחדש, כאילו זו לו התפילה הראשונה במתכונת הכמעט הזויה הזו.
במרביית המקומות בהם מתקיימים תפילות בראש השנה ויום הכיפורים ובחלק מהם אפילו מעמדי סליחות כבר בימים אלו, עד לפני שהרב רענן החליט לקחת אותם לידיים, לא היה שם ולו כלום. ולכן

ערוך השחר

התושבים עצמם קופצים על המציאה ושמים לסייע במה שקשור לתפעול המניין במקום מושבם. "אין מטלה שהיא מבישה או קשה בעיניהם, כמו למשל ניקיון השטח וכדומה. הם לא בדיוק מבינים שביום כיפור לא הולכים לברכה ולוקח להם כמה שנים לבוא לידי מסקנה. במקרים קיצונים יש קיבוצים שמודיעים מתי שעות התפילה ומתי הברכה פתוחה ושום דבר לא סותר, אדרבא, יש בכך משהו מאוד מעניין מבחינתם".

אפרופו "משהו מאוד מעניין", הרב רענן מבקש לספר לנו על סיטואציה עם תמימות טהורה שנקלעה לפתחו. "באחד מהמניינים שקיימנו ביישובי הדרום, כחלק מהכנות התושבים לעריכת התפילה, הם הניחו את הסמבורים הרוחחים כשהם מלאים מים, כדי שהמתפללים יוכלו לשתות משהו חם בתפילת יום כיפור. הם הניחו אותם בשבילנו, כשהם כלל לא יודעים את הפרט הבסיסי הזה שביום כיפור צמים".

קודם סיום, יש לרב שלמה רענן הצעה לקוראים. "אני מציע לכל מי שרוצה להתפלל באמת ביום כיפור ולהבין מהי משמעות תפילה ביום הקדוש בשנה, שיצטרפו אלינו לתפילות בקיבוצים. אין שם תפילת אנשים מלומדה. אתה רואה אנשים שפעם ראשונה שהם באים לתפילה, והם באים בכבוד ראש ומשתחוים בהכנעה והמיה. אתה רואה אנשים שהם אפילו לא יודעים אם מותר להם לתפוס את השופר בידיהם, כי מבחינתם מדובר במשהו קדוש והם כל כך מתרפקים עליו. בשורה תחתונה, בכל יום יוצאת בת קול מהקיבוצים, אבל הבעיה היא שאנחנו לא כל כך יודעים איך להקשיב לה".

את הרעיון להקמת המוקד הארצי 'איילת השחר' קיבל הרב שלמה רענן ממורו ורבו ראש ישיבת 'שכר שנר' הגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל. "הרעיון נוסד אצלי עוד מהראש ישיבה שהיה שולח ביום כיפור את הבחורים לישובים הסמוכים. הראש ישיבה עצמו השפיע על הרבה חלקים מהאוכלוסייה שם

לאחד את העם. חברי קיבוץ כפר מנחם חוגגים בשקס הכנסת ספר תורה משעם איילת השחר

מחלקך יהא חלקי. הרב שלמה רענן עם הגר"ד לאו